

Főhajtás

Osskó Judit

Kérem Önöket, méltányolják az igyekezetet, amely össze akarja kötni az eget és a földet, amely semmit sem akar elveszíteni abból, ami érték volt és ami érték lehet.

Makovecz Imre életműkötetének bevezetőjéből való a fenti idézet.

Összekötni az eget és a földet: ez volt minden alkotása célja, akkor is, ha uszodát, ha faluházat, vagy ha tornatermet tervezett. Mert Ő mindig templomot – szentélyt – épített.

Televíziósként ismertem meg Makovecz Imrét. Az első és meghatározó élményem a visegrád-mogyoróhegyi kemping puha kontúrú, korábban soha nem látott élőlényyszerű faházai voltak, ezek a különös manók, amelyeket körülállnak és betakarnak az erdő fáit. Szentélyek voltak ezek a profán célú építmények is, amelyek templommá avatták ott a magas, fenséges erdőt.

A megrendítő találkozásom Makovecz Imre építészetével a sárospataki művelődési háznál esett meg. Az első emeletre érve földbe gyökerezett a lábam, mintha egy különleges famennyezetű katedrálisba léptem volna. Ilyen megrendülést, amit ebben a lélegzetelállító térben éreztem, korábban kortárs építészeti alkotás láttán soha nem tapasztaltam. Akkor és ott lettem Makovecz Imre feltétlen híve. És nem csupán az építésze, hanem a nagy formátumú, kivételes képességű személyiségé, akihez fogható talantom ritkán születik. És az emberek többsége megérezte, ki is ez az őket indulatosan szerető ember. Láttam őt tárgyalni párttitkárral, akit

pillanatok alatt az ügy harcos hívévé tett. Láttam őt egyenrangú partnerként beszélni a kőművessel, az áccsal. Érzékeltem, milyen közösség formálódott egy-egy falusi művelődési háza, temploma építése közben. Igaz, mindennél fontosabbnak tartotta az építés drámáját, a folyamatot, ahogy a gondolatból megszületik a ház, épül körülötte a közösség.

Mert mindenki, aki szövetségesül szegődött, maga is nagy dolgokra volt képes, hiszen házai felépítéséhez eltökélt hit, bizalom és sok-sok szerepet szükségeltetett. Évtizedek óta tudták ezt a tanítványai, munkatársai és azok az építőközösségek, amelyek egy-egy Makovecz-ház felépítésére szövetkeztek.

Őt idézem: *A hely szelleme, a geológiai feltételek, a népművészet jelei, a környezet anyagai és növényzete, az emberek, akiknek építeni kell, motívumai és egyben belsővé váló hajtóerői lehetnek ugyanis egy drámának – az építés drámájának.*

Majd később: *Itt igazi gondolat a kétségbeesésből születik. A kétségbeesésre válaszol. De ebből nem pánik, rabszolgaság, hanem egy dráma születik, melyben az Égnek és a Földnek találkoznia kell.*

Tanúja voltam 1992-ben a sevillai Világkiállításon a magyar pavilon világraszóló sikerének. Az alapkövetéltől a diadalmas átadásig több alkalommal tudósíthattunk a sevillai építkezésről és izgalmas volt látni, ahogy hónapról-hónapra nagyobb lett a kíváncsiság, a megkülönböztetett érdeklődés: milyen csudálatos dolgot építenek a magyarok! Milyen fantasz-

tikus kézműves tudással dolgoznak az ácsok, a tetőfedők, mi lesz a sorsa az óriási, legallyazott fának, amelyik végigutazta Európát? És a megnyitó után a héttornyú pavilon előtt vége láthatatlanul kígyózó sor, s az elragadtatott dicséretes nemzetközi kórusa. A sevillai pavilon is templom volt: a harangok zúgása hirdette a természet erejébe, az emberi tehetségbe vetett hitet. Az érdektelen, szellemtelen, high-tech pavilonok közül kiragygogott a miénk. Hála az alkotónak.

Számos nemzetközi híru építész vált Makovecz-hívővé, köztük is az egyik legfontosabb barát és szellemi társ: Paolo Portoghesi, aki így fogalmazott: *Azt hiszem, a jelenlegi építészet mélységesen félreérti a helyzetet, s a Makoveczéhez hasonló kísérletek, amelyek teljesen új építészeti felé nyitnak, de ugyanakkor a hagyományhoz kötődnek, újból meghallgatásra fognak találni, s elérik megérdemelt sikerüket. Azért hiszek ebben, mert a jelenlegi építészet megfélemezte a természethez, a Földhöz fűződő kapcsolatainkról. Az organikus építészeti pedig éppen erre a harmonikus kapcsolatra törekszik, s megtanít minket arra, hogyan kell színté a semmiből az emberi élet számára rendkívül értékes dolgokat teremteni.*

Gondolatban tegyék egymás mellé a Paksi templomot, a piliscsabai Stephaneumot, a csíkszeredai katolikus templomot, amelynek üvegfüdémén át angyalok vigyázzák a híveket. A vargyasi apró református templomot, amely az egykor ott állt középkori templom váratlanul előkerült gótikus elemeit őrzi, s oltárában beépítve a megtalált ősi rovásírásos követ. Mindegyik mű a teremtő fantázia egészen kivételes megnyilvánulása.

Tavaly nyáron a pápa, XVI. Benedek pappá szentelésének 60. évfordulójára a Vatikán titokban készült arra a képzőművészeti kiállításra, amelyre a világ 60 legismertebb művészt hívták meg. Magyarországról Makovecz Imrét, aki többek között egy könyvet vitt ajándékba, amely az általa terve-

zett kárpát-medencei templomokról szól. Az *Osservatore Romano*, a Vatikán félhivatalos lapja így méltatta: Templomai mind a hit jelenvalóvá tételének szándékát fejezik ki, az Eucharisztia szent történéseit idézik meg beszédes jelekkel, amelyek a híveket természetfeletti esemény szívébe juttatják el.

A vatikáni kiállításra a felső-krisztinavárosi templom terveit is magával vitte. Azét a templomét, amelyet sokan tartanak élete fõmûvének, s amelynek felépítését mind többen szorgalmazzák, annál is inkább, mivel Makovecz Imrének Budapesten nincs egyetlen jelentős épülete sem.

Ő így írt errõl: *A felsõ-krisztinavárosi plébánia területén a második világhá-*

ború alatt templomot kezdtek építeni, melyet a háború miatt félbehagytak. A Rákosi-kor a területet és a félbehagytott épületet elvette az egyháztól, s a 70-es évek végén diszkót csináltak belõle.

Ebbõl a fizikai és szellemi torzóból kell templomot tervezni úgy, hogy a megépített alaprajzra építünk.

Egyre fontosabb, ahogy az élet végéhez érek, az az erõ, amely képes legyõzni a „sárkányt”, a torzít, az okos és önzõ torzulást, az életerõt módosító kísértést.

Egyre fontosabb az elegancia, mely a sötétség erõit féken tartva egyensúlyt teremt, mely feltétele a belsõ békének és így a teremtés céljának, a szabad embernek.

Az épület tornyai a jegenyékhez hasonlóan elevenek. A templomhajót íves

fadongák fedik le, s a templomhajó mintegy kétharmada befelé, fejjel lefelé is megépül. Az alsó és felsõ templomot üvegfüdém választja el.

Majd az írás utolsó bekezdése:

Tudom, hogy ez az írás elfogadhatatlan, költõieskedõ, dagályos és üres a „tisztá”, az „újmodern” szemlélet számára. Tudomásul veszem. Mégis azt hiszem, hogy a természet – benne az ember természete – megváltása és szeretete nélkül nincs út a Teremtõhöz. Ezt a lépést, a természet átszellemítését az építészeknek meg kell tenniük, s nem elégséges az a gondolat, hogy az üres fehér négyzet a semmi túloldalán szellemiséggel van tele.

Makovecz Imre hiánya egyre fájjobb.

A Velencei Biennáléra készített rajz, *Atlantisz*, 2000

